

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**Panarion, Hoc Est, Arca Medica Variis Diuinæ Scriptvræ
priscorumq[ue] Patrvm Antidotis aduersus Animi morbos
instructa**

Busaeus, Johannes

Moguntiae, 1608

Ludus aleæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-54834](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-54834)

aut immoderatio cura vestis vel corporis non irrepfit. Et si rectè sapiens hortatur sapi-
 entiam scribi in otio, cauendum est in otio otium est. Fugienda proinde otiositas, ma-
 ter nugarum, non uera uirtutum. Inter seculares nugæ nugæ sunt, in ore sacerdotis blas-
 phemia. Interdum tamen, si incidant, ferendæ fortassis, referendæ nunquam, magis
 interueniendum cautè & prouidenter nugacitati. Prorumpendum sanè in serium quid
 quod non modo uisiter, sed libenter audiant et super sedent otiosis. Consecrasti os tu-
 um Euangelio: talibus iam aperire illicitum: assuescere sacrilegum est. Labia Sacer-
 dotis, ac custodiunt scientiam, et legem requirunt de ore eius, non nugæ profecto vel
 fabulas. Hæc ille. Quæ si rectè dicuntur in sacerdotes & Pontifices, quanto
 magis in monachos & religiosos?

Malac. 2. 7.

VIDE. V. Adulatio Blasphemia. Colloquia otiosa. Curiositas. Detraffio.
 Discordia Ebrietas. Familiaritas nimia. Hypocrisis. Immodestia. Impa-
 tientiã in aduersis Immoderatio passionum. Indiscretio. Ira. Inuidia. In-
 ramentum Luxuria. Maledictio. Mendacium. Murmuratio. Otium.

Remedia contra ludum aleæ, & similes.

I. REMED. Considera, quibus diuinæ scripturæ monitis aduersetur
 Ludorum uetitorum uanitas. Ac prius quidem iis, quibus lusus
 impiis, abstinencia uero à lusu pijs attribuitur. Ut in Exodo. *Sedis*, inquit
 Moyses, *populus manducare et bibere, et surrexerunt ludere*, Et apud Iob. *Tenent*
tympanum et cytharam, et gaudent ad sonitum organi. Ducunt in bonis dies suos, et
in puncto ad inferna descendunt. Pius uero Tobias senior sic de se loquitur.
Nunquam cum ludentibus miseri me, neque cum his, qui in leuitate ambulant, partici-
pem me præbui. Et S. Ieremias *Non sedi in consilio ludentium, et gloriatus sum à fa-*
cie manus tuæ. Vnde propheta Dauid. *Beatus uir, qui non abiit in consilio impio-*
rum, et in uia peccatorum non stetit, et in cathedra pestilentie non sedis. Quo testi-
 monio theatra spectacula cõfixit Tertullianus. 2. Ludorù uanitas repu-
 gnat iis scripturis, quibus risus, immodicæq; læticia damnatur, commen-
 datur uero tristitia & luctus. Ecclesiastes ait. *Risum reputauit errorem, et gau-*
dio dixi, quid frustra deciperis? Et Saluator apud Lucam. *Ua uobis qui ridetis*
nunc, quia lugebitis et flebitis. Et Matthæum. *Beati qui lugent quoniam ipsi conso-*
labuntur. Et Ioannè. *Amen amen dico uobis, quia plorabitis et flebitis uos, mundus*
autem gaudebit: sed tristitia uestra uertetur in gaudium.

Exod. 32. 6.

1. Cor. 10. 9.

Iob 21. 12.

Tob. 3. 17.

Ier. 15. 17.

Tert. l. despe-

ctac.

Eccle. 2. 2.

Luc. 8. 25.

Matth. 5. 5.

Ioan. 16. 20.

Cypr. de aleato-

ribus.

II. REMED. Considera S. Patrum sententias. S. CYPRIANVS tracta-
 tum integrum scripsit in aleatores, in quo hæc eius dicta. *Multa sunt tenta-*
iones diaboli, quorum primordia sunt idololatria, mæchia, furta, rapina, auaritia, &c.
quæ sunt similia, quæ his congruunt, ex quibus est alea tabula. Præsto est diaboli la-
queus manifestus, uenenum portans letale serpentis, et indulto corrumpens, quæ cum
uideatur nihil esse magna amplexi operitur delectio. Et iterum. Alea ne luseris,
ubi lusus nocuus est, et crimen mortale, ubi dementia sine consideratione, ubi nulla
ueritas

Bas. hom. 8.

Ephr. tom. 1.

c. Episcopus
dist. 35.Inft. nouell.
187.

Hof. f. clericus.

veritas, sed mendaciorum manda. Absconde inde manum tuam, & auerte inde cor tuum, extrahere caliginem inimici ab oculis tuis, & purifica manum tuam à sacrificio Zabuli: abige abs te furaces mores, puras manus ad Christum extende, vt promereri Dominum possis. Aleam noli respicere. Amen. S. BASILIVS in Hexameron. Si viderim sero & consilium hoc dissoluero, sunt qui protinus ad tesseras aleas se conferunt. Iuramenta sunt illis, contentionesq; pergraves, ac auaritia parus: Spiritus malignus assistit, furorem punctis, ossibus illis ludentiū, insaniam que accendens. Easdem ille perennis nunc ad hunc, nunc ad alterum transferi, at que modo hunc victoria effert, illum vitium maestitia premit: modo contra, illum elatum, hunc demissum ostendit. S. EPHRAEM de abrenunciatione in baptismo facta. Abrenunciatio, quam in baptismo facimus, nominata quidem apparet parua: ceterum intellecta, admodum magna. Quam qui seruare valuerit, beatissimus erit. Paucis nam que verbis cuncta, que nominantur uerba, queq; odit Deus, valere iubemus & abrenunciamus. puta. Abrenuncio Satana & cunctis operibus eius. Quibus, inquam, operibus? audi. Fornicatio, adulterio, inuidia, mendacio &c. abrenuncio alearū otio. & tabularum lusū. sicut etiam sancti apostoli hisce operam dantes atq; vacantes, excommunicatos esse ordinarunt suis canonibus, si lasci fuerunt. At si clerici, vt deponantur. Et infra. Vt alearū lusoribus, quandoquidē se à corpore & sanguine Domini nostri Iesu Christi alienos reddunt. sicut Spiritus sanctus per sanctos admonuit Apostolos. Vbi nota inter 85. Apostolorū canones, quos VI. Synodus in can. 2. recepit atq; pbauit Canonē 42. esse hunc. Episcopus aut presbyter, aut Diaconus alea atq; ebrietati deseruiens, aut desinat, aut cōmunione priuetur. 43. verò est. Subdiaconus, aut Lector, aut Cantor similia faciens, aut desinat, aut certe cōmunione priuetur: similiter etiā laicus. Hos recitat Gratianus in Decretis. Idem repetitum est in Synodo VI. Constantinop. can. 50. his verbis. Nullum omnino siue clericum, siue laicum ab hoc deinceps tempore alea ludere: qui deus fecerit excommunicetur. Nec Cæsarea lex IVSTINIANI Imperatoris ab his canonibus dissentit, nam inconstitit. Nouella prohibet Episcopis, presbyteris, Diaconib; Lectoribus, & aliis Ecclesiasticis personis, ne ad tabulas ludant, aut ludendo ludentibus se associent, aut spectatores sint, aut ad quodcunque spectaculum, seu theatrum spectandi gratia veniant.

III. REMED. Considera quam perniciosus sit alearum vel taxillorum lus. HOSTIENSIS Cardinalis in sua summa, tit. de excessibus Prælatorum, notauit 16. vitia illo produci, his versibus comprehensa.

Hæc cum taxillis ludendo crimina sumit,
Ecclesie spretus, vsuraq; siue rapina,
Scandala, vel nugæ, blasphemia, seu faciendæ
Furti doctrina, violentia, crimina falsi,
Et mortis causa, deceptio, perditioque
Temporis, & desolentium, corruptio, iungens
Isti prædictis adulatio, vitæque turpis.

S. ANTONIVS autem Archiepiscopus Florentinus in altera summa Theologicæ parte tot crimina ex ludo nasci arbitratur, & probat, quot sunt in taxillis puncta. Prisci certè Patres fusè ea descripserunt. vt B. CYPR.

Ant. tit. l. c. 29.
§. 6.

Cypr. de aleæ.

Aleæ, inquit, tabula est diaboli venabulum, & delicti vulnus insanabile. Aleæ tabulam dico, vbi diabolus præsto est, ad capiendū summissus, & cum cæperit de captiuo triumphum, perfidia, falsa testimonia. Tabulam aleæ dico: vbi dementia & furia, & venale peritium, imperium & colloquium serpentinum. Illic rabiosa amicitia, illic atrocissimi sceleris fraternitas discordans, illic conuitia & audacia sæua, & mens insana, & fera impatiencia. Aleæ tabulam dico, vbi possessio amissa & pecuniarum ingentium perditio, monstrum, & demonstrans litigiosum, furax dementia. O aleatorum noxia sedentaria & pigra nequitia. ð manus crudeles, & ad periculum sui armae, quæ bona paterna, & opes aurosum sudore quasitas, ignominioso studio dilapidant: manus crux, noxia & insonnis, noctè dieque continuè instrumentorum suorum armigera, quæ peccando se ipsam damnauit, & post peccata non desinit ire. Et paulo post. Est & quando isti aleatores cum prostratis mulieribus penes auctorem suum nocturnas vigilias clausis foribus celebrant: armantur aduersum se miseri, Spiritus diaboli repleti, & illic duplex aut geminum crimen admittunt. Hic concupat aleæ sonus, illic silentio operatur incestus: hic sine vlla dignitatis suæ respectu, sine vlla excusatione, pestifero studio cedere bonis suis cogitur; illic secreto mortale venenum bibitur. S. AMB. in libro de Tobia agens contra fœneratores. Observant, inquit, isti aleatorum conuenticula, & perdentis ætatem suam commoditatem suam iudicant, spondent pro singulis. Varios primo fors ludit euentus, ad diuersos sæpè transfertur victoria, stipendiaque eius vicissim, atque ærumna mutantur, Omnes vincuntur & vincunt, fœnerator solus acquirit. Penes alios inane manet nomen, quod vicerint, penes fœneratorem solum fructus est, non annuus, sed momentarius. Illi solum lucrum faciunt in omniam detrimento, illis solis est & furæ victoria. Videas reliquos subito egentes, repente diuites, deinde nudos, singulis iactibus statum mutant. Versatur enim eorum vita, vt ressera. Voluitur census in tabula, sic ludus de periculo, & de ludo periculum: quot profectiones, tot proserpciones. Clamor plaudentium, fletus despoliatorum, gemitus deplorantium. Sed & hoc creditor vt tyrannus damnat vnum quemque sorte capitali, agit at hastas, feralem instituit de singulorum exiuitis auctorem. Alios proserptioni addicit, alios seruituti, non tanti occisi sub tyrannis sunt. Vita igitur hanc aleam rectius dixerim, quam pecunia: sub momento fertur, quod valeat in æternum. Ebrietas iudicat. Et nullus appellat. Habes & alea suas leges quas fors iura non soluant. Notatur, si credi potest, infamia, qui putauerit renitendum. & infamium sententia grauius, quam censura iudicialis inuicit opprobrium: quoniam qui apud Iudicem damnantur, apud illos gloriosi sunt: quia apud illos damnantur, apud Iudicem criminosi sunt.

Amb. c. 11.

ad quoniam

IV. REMED. Considera exempla eorum quibus pessimè cessit consuetudo ludendi aleis. Primum narrat B. Ambrosius loco citato. Ferunt, inquit, Hunnorum populos omnibus bellam inferre nationibus, fœnatoribus tamen

Nn esse

Caellib. 5. c. 34.

esse subiectos: & cum sine legibus viuant, aleæ solius legibus obedire, in procinctu la-
dere tesseræ simul & arma portare, & plures suis, quam hostilibus ictibus interire: in
victoria sua captiuos fieri, & spolia suorum perpeti, quæ pari ab hoste non nouerint. Ideo
nunquam belli studia deponere, quod victi aleæ ludo cum totius prædæ minus amiserint,
ludendi subsidia requirunt bellandi periculo. Frequenter autem tanto ardore rapi,
cum ea, quæ sola magna æstimant, victus arma tradiderit, ad vnum aleæ iactum vitam
suam potestati vel victoris vel feneratoris addicat. Denique constitit, quod quidam eor-
um & Imperatori Romano cognitus in fide pretium seruitutis, quam sibi tali sorte
superatus intulerat, supplicii imperatae mortis exoluerit. **ALTEVM** narrat **Ca-**
sarius in libro Exemplorum sui seculi. **IN** Susato, quæ ciuitas est Coloniae
diæcesis, miles quidam **Thyemo** nomine habitabat, qui sic totus deditus erat ludo tessera-
rum, ut non die, non nocte quiesceret: semper sacculum cum nummis secum portabat,
ut secum ludere volentibus obuiaret. Ita in ludis expeditus & fortunatus erat, ut
aliquis ab illo sine damno recederet. Ut autem posteris ostenderetur, quantum **Dio** talis
ludi in quibus ira, inuidia, rixæ, & damna suscitantur, & peccati verba rotantur, con-
trarii forent, permissum est diabolo, ut cum eo luderet, qui multos illuserat atque euic-
rarat, qui multorum in marsupia euacuarat. Nocte ergo quadam domum eius in specie bo-
minis cuiusdam ludere volentis intrans, sacculumque nummis refertum, sub ascella por-
tans ad tabulam sedit, denarios liberaliter apposuit, tesseræ iactauit & multa acqui-
sit. Cui cum prospere succederet, & militi iam pecunia, quam apponeret, defuisset, cre-
ditus ait. Nunquid non diabolus tu es? Et ille. Nunc satis est, appropinquat enim tempus
matutinale: oportet nos ire: tollensque illum per lectum traxit, cuius viscera tegulis ut
trahentibus miserabiliter excussit, & quid de eius corpore factum sit, vel quem in lo-
cum illud proiecerit, usque hodie tam à filio eius, quam à cæteris, qui illum noverant,
ignoratur. Mane verò viscerum eius reliquæ tegulis inhaerentes reperte sunt, &
in camiterio sepulta. **TERTIVM** commemorat his verbis, **THO-**
MAS Cantipratensis in Apiario suo. Fui in quadam villa Campania, ubi
Iudæus cum Christiano sacra nocte Parasceses in tesserarum ludo confedit. Cum quæ
Iudæus multam pecuniam perderet & ex hoc impatientius turbaretur, tandem in
CHRISTVM retorquens iniuriam, blasphemauit. Et mox cum ad iactandum lu-
sardum tesseræ collegisset, manus eius cum tesserae sit contracta. Qui reprobo furore
succensus, eum ipsa manu contracta mensam lusoriam percutere niteretur, iterato in
CHRISTVM & matrem eius blasphemiam turpissimam euomens, statim ener-
gis terribiliter oculis cecidit & expirauit. Christianus verò collusor illius pauore nimio
in amentiam versus, elanguit, & vitam miseram dira morte finiuit. **QUARTVM**
est eiusdem. Frater quidam, inquit, ordinis Prædicatorum, bonus & veridicus
narravit mihi, quod quidam ludo tesserarum nudatus adeo desperatus est, ut arrepto ar-
geu sagittâ sursum in aërem iaceret, quasi ipsum cæli Dominum percussurus: & mox sa-
gitta reuersa ante faciem iacentis, sanguine recenti totaliter infecta reperta est. Qui mox
in maximas lachrymas resolutus fratrem, qui mihi hæc narrauit, ad duo millia qua-
si

Cantip. lib. 2. c.
48.

fitam, inuenit, & confessus vitam suam cum mira penitentiâ ac deuotione corripuit.
 QUINTVM est THEODORI GRESMVNDI Iureconsulti, apud Bred. lib. 3. coli
 Tilm. Bredenbachium. Anno, inquit, M. CCC. LXXXIII. fuit ho- c. 18.
 mo quidam nomine Schelkropff ex infima plebe, qui in lustris & tabernis agebat ludii
 appetentissimus. Hic cum aliquando in publico diuersorio suburbii Moguntini, Filez-
 bach appellati, taxillorum lus pecuniam ferè omnem perdidisset, cepit tandem, ut so-
 lebat, grauiter stomachari, & post conuicta in collusores iacta, Deum & sanctos blas-
 phemare. A sociis autem nihil placatiore animo digressus, cum peruenisset ad sa-
 cellum inter D. Albani & D. Maria in campis a.lem (nunc S. Crucis dictam)
 CHRISTI & cruce pendentis ligneam statuam atrociter vulnerauit, & unico ictu
 ceruicem crucifixi dissecuit. Mox & diua Virginis, aliorum que sanctorum signis
 cruci astantibus eas in & punctim pleraque vulnera infixit. Ac illico multus cruor
 effluxit, haud secus quam si uiuè homines eam iniuriam perpeffi forent. Schelkropff
 verò expleta impietate sua sine nutu DEI affixus, sine ipso crucis miraculo exterritus,
 inde pedem non mouit, donec à superuenientibus in flagranti crimine deprehensus, & in
 urbem Moguntinam deductus, riuus in conspectu populi non longè ab urbe in loco,
 quem Iudeorum arenam vocant, excusus est. Imagines deinde vulneribus & cruore
 insignes in D. Virginis, vel S. Crucis templum sacerdotum manibus translatae fue-
 runt, ubi in hodiernum usque diem ille cruor uisitur, & admodum religiosè co-
 litur, multi que mortales variè afflictis susceptis votis DEI Opt. Max. clementiam
 & salutem experssi sunt. Exstat hæc historia eleganti carmine ab eodem
 THEODORICO descripta, & ante centum annos in tabula eiusdem sacræ
 ædis appensa. Cui aliam non absimilem habes apud Bredenbach. cap.
 13. eiusdem libri 7. Collat.

V. REMEDIUM. Considera dicta factaque Gentilium. ARISTO- Arist. 4.
 TELIS in Ethicis ad Nicomachum scribit aleatores, fures & latrones Eth. c. 7.
 esse illiberales, eo quod in turpi lucro versentur, & quæstus causa omnia
 etiam probra sustineant. PLATO annotauit alicubi aleam & reliquas per- Plato in Phæ-
 nitiosas artes à dæmone, quem appellat Theut. inuentas esse, & ad Tha- dro.
 namum Ægypti regem delatas. HORATIUS libro primo odarum affue- Hor. od. 25.
 rat vitium legibus, aleæ usum. OCTAVIUS Cæsar in iuuentute ex alea lu-
 su ignominiam contraxit, teste Suetonio, de quo & vulgatum distichon. Suet. c. 71. in
 Octau.

Postquam bis classe victus naues perdidit,

Aliquando ut vincat, ludat assidue alea.

Emendauit autem vitium senex. Eo enim tempore lusit quidem talis &
 alea, sed tantum oblectamenti causa inter coenam. *γέγοι τινός.* Notatus ab
 eodem est Imperator Caligula, quod non contempserit quæstum etiam
 ex usu aleæ factum. VLPIANVS ex Piatonis edicto in eum animaduerti
 Suet. c. 41. in
 Calig.

Nn 2 vul,

L. 1. de alcar.
tit. 5.
Ibid.

Iustin. l. fin. de
relig. & sumpt.
funeb. lib. 3. C.
Cuspin. c. de
mor. Tur.

Arist. c. 8.
Tho. 2. 2. q. 168.
a. 2.

C. Trid. sess. 11.
c. 1.
Nau. c. 19. n. 9.
Mol. disp. 522.

3. 2.

vult, qui compulit alea ludere, vt aut mulctetur, aut in latumias vel vincula publica ducatur. Vnde denegatur actio pro subtracto in domo ludentium: nec, si quis verberauerit eum, qui ad ludendum habitationem præbuit, iniuriarum nomine tenetur. IUSTINIANI quoque exstat constitutio, qua statuit nulli licere in publicis vel priuatis domibus vel locis ludere, vel ludentes inspicere. IOAN. Cuspinus in libro de Turcarum institutis, scribit Agarenos seu Turcas quocunque genere ludi deposita pecunia instituti ignominia affici, & deinceps supplicio grauiori.

VI. REMED. Considera diligenter, cum ludus sit res adia phora in se, quando secundum moralis Theologiæ tractatores reddatur licitus vel illicitus. Hi verò decernunt ludum, etiam aleatum & chartarum, si conuenienter rectæ rationi instituatur, posse non solum alienum esse à reprehensione, sed etiam virtutis nomen obtinere, quam Aristoteles in 4. Ethicorum ἐὺ τὸ γὰρ λέγειν, hoc est, urbanitatem, S. THOMAS iucunditatem appellet. Rationi autem consentaneum esse, si non vitietur accessione peruersæ circumstantiæ: vitari autem, si in quantitate pecuniæ pro victoris mercede depositæ excedatur. 2. si ludus cum offendiculo circumstantium instituatur. 3. si loco vel tempore alieno, vt dum frequentandæ sunt conciones, diuinaque officia. 4. si occasionem præbeat iurgii, periurii, blasphemii, 5. si ludo interueniant fraudes & doli. quoniam enim hæc vitia ludum in primis alearum comitari solent, idcirco legibus tam politicis quàm Ecclesiasticis vitatus videtur. Quod verò ad clericos, religiososque attinet, sub lethali culpa alearum ludus eis est interdictus. Nam cap. inter dilectos. extra. de Excessibus Prælatorum, ob aleæ usum clericus iubetur deponi, quæ pœna non infligitur nisi ob noxam mortalem. Et Concil. quidem Tridentinum, agens de Reformatione, omnes canonicas pœnas & leges innouauit. Idem sentit NAVARRVS cum aliis, quos in Manuali allegat. *Ceterum*, inquit noster LVD. MOLINA tractatu. 2. de Contractibus, cum pœna illa publicis alearibus sint impositæ, qui non semel, aut raro ludunt, sed ludo sunt dediti non iudico condemnandos esse culpæ lethalis eos clericos, qui sine alearum scandalo, recreationis gratia chartis ludunt quantitates modicas, quæ conditionem ac statum ipsorum, spectatis eorum redditibus ac bonis, non dedecent. *Neg* bos damnare lethalis culpæ videtur NAVARRVS, qui eos solos culpæ lethalis damnat, qui notabilem quantitatē ludunt. *Eiusmodi tamen ludus chartarum et multò magis transferarum indecens valde illis est, atque omnino dissuadendus: præsertim cum multi stricte de hac re loquantur. Et ego loquerer, si Ecclesiasticorum mores non adeò ab antiquo illo statu præmissa Ecclesia deflexissent. Quare et religio si longe magis indecens est, et scandalosus aliis, eo ipso, quod arctiorem vitam profitentur, maior quæ in populo opinio est de ipsorum obseruantia ac sanctitate. Hæc ille.*

VII. REMED. Considera aleæ nomine intelligendos esse ludos omnes

omnes, qui pendent à casu aëncipiti, vt foliorū, tesserarum, talorū, astragalorum, tabularum, & similibus. Eodem quidam referunt ludum scachorum, vel latrunculorum. Nam S. BERNARD. Militum templi Ordinem laudat, quod à lusu scachorum & alearum abhorreant. Sic enim loquitur in sermone exhortatorio ad illos. *Verbum insolens, opus inutile, risus immoderatus, murmur vel tenuis, siue susurrium nequaquā ibi deprehenditur in emendatum. Scachos & aleas detestantur, abhorrent venationem, nec ludicra illa autum rapina, vt assolet delectantur. Mimos & magos, & fabulatores, scurrilesq; cantilenas, aut ludorum spectacula tanquam vanitates & insanias falsas respuunt & abominantur.*

B. PETERVS Damianus Cardinalis verò in epistola ad Alexandrum II. Pontificem Romanum, & Hildebrandum Cardinalem data, contendit aleæ nomine in canonibus Ecclesiasticis comprehendi scachos. Cum enim Episcopum quendam sui itineris comitem deprehendisset in diuersorio scachis ludentem, his verbis eum aggressus est. *Librata manu virga exero, plagas infigere quero: si sit qui terga subiciat. Et ille. inferatur inquit, culpa, non recusat penitentia. Rectene, inquam, tuiq; erat officij vespera in scachorum vanitate colludere, & manum Domini corporis oblatricem, linguam inter DEVM, & populum mediatricem sacrilegi ludibrii contaminatione sadare & praesertim cum canonica decernat auctoritas, vt aleatores Episcopi deponantur. Et quid prodest ei, quem efficitur auctoritas damnat, etiam si iudicium extrinsecus non accedat? Ille autem ex diuinitate nominum defensionis sibi faciens scutum, ait, aliud scachum, aliud aleam esse. Aleas autem auctoritas illa prohibuit, scachos vero tacendo concessit. Ad quod ego. Scachum, inquam, Scriptura non ponit, sed vtriusq; ludi genus aleæ nomine comprehendit. Quapropter dum alea prohibetur, & nominatim de scacho nihil dicitur, constat procul dubio vtrumq; genus vno vocabulo comprehensum, vnius sententiae auctoritate damnatum. Tunc ille vt micis est animi & perspicacis ingenii redditis rationib; humiliter acquieuit, culpam nullatenus iterandam certa pollicitatione constituit, iniungi sibi penitentiam postulauit. Cui mox praecepti vt ter Psalterium meditando percurreret, ac duodecim pauperum pedes suas pedes à culpa contagio manus ablueret & imprimens alienis vestigiis ora pacem sibi cum Domino, quem per stultos iocos offenderat, reformaret. Hoc autē diximus, vt quā in honestum, quā absurdum, quā deniq; sedū sit hoc in sacerdote ludibrium, ex alterius emendatione noscatur. Ex recentioribus Doctoribus MARTINVS NAVARRVS capite 19. Manualis, scribit ludum*

Bern. c. 4.

Dam. l. i. ep. 10.

Nau. 2. 3.

Na 3 discre.

discrepantes de hoc genere ludi extant sententiæ, in totum propter allegatos Auctores ab eo abstinere.

Cyp. l. cit.

VIII. R. E M E D. est B. C Y P. loco supra citato, quod adscribam eius verbis. *Esse, inquit, potius, non aleator, sed Christianus: pecuniam tuam adfidei Christo, spectantibus angelis, & martyribus presentibus, super mensam Dominicam sparge: patrimonium tuum, quod forsitan seuo studio perditurus eras, pauperibus diuide: diuitias tuas Christo vincenti committe: seruus cum Domino tuo vocare, studio deifico obsequere, artem Domini imitare, quæ non perdit, sed potius acquirit. Disce ab illis tuis furacissimis moribus, cohibe precipitem nequitiam tuam: sit tibi cum pauperibus quotidianus lusus: sit tibi enim viduis frequens operatio: census & apparatus tuos omnes ad studium Ecclesie distrahe: aurum tuum & argentum, & pecunia tuas in thesauris celestibus repone, fundos & villas tuas iusta operatione ad paradysum remoue, vt peccata donentur tibi, eleemosynis & operationibus continuis incumbere.*

IX. R E M E D. Considera antidota vitiorum in hoc ipso opere tractata, quorum occasione vel ad perniciosos ludos excitamur, vt est, *acedia, auaritia, ebrietas, colloquia otiosa, consuetudo praua, ebrietas, otium, societas praua, voluptas carnalis: Vel in quæ per varios in ludo excessus incidimus, vt est Scandalum, vel exemplum prauum, iuramentum, blasphemia, periurium, fraudes, mendacia, iracundia, discordia, homicidia, adulteria, vindicta iniuria, contumelia, detractio, desperatio, & alia huiusmodi.*

L V X V R I A.

Remedia contra Luxuriam.

I. R E M E D I V M. Considera quid de Luxuria, vel libidine, lasciuia, concupiscentia carnis, (quæ nomina eiusdem rei sunt) diuinæ litteræ prodiderint. Primo enim prohibent, vt liquet ex sexto Decalogi præcepto fornicationem & adulterium, quæ sunt species luxuriæ, ac sub his nominibus omnem illegitimum concubitum, & impuram quancumque libidinem, eiusque occasiones. Ait enim Sapiens. *Ne se quaris in fornicatione tua concupiscentiam cordis tui. Et Virginem ne conspicias, ne forte scandalizeris in decore illius. Et Post concupiscentias tuas non eas, & à voluntate tua auertere.* Deinde Christus. *Audistis, quia dictum est antiquis Non mœchaberis. Ego autem dico vobis, quia omnis qui viderit mulierem ad concupiscendum eam, iam mœchatus est eam in corde suo. Et Paulus. Carnis curam ne feceritis in desideriis. Et. Fornicatio & omnis immunditia aut auaritia, nec nominetur in vobis, sicut deceit sanctos, aut turpitudinis. Et D. Petrus. Carissimi obsecro vos tanquam aduenas, abstinere vos à carnalibus desiderijs, quæ militant aduersus animam. Et. Efficiamini diuinæ naturæ consortes, fugien-*

Exod. 20. 14.

Leuit. 19. 20.

Deut. 5. 17.

Eccli. 5. 2.

Eccli. 9. 5.

Eccli. 18. 30.

Matth. 5. 28.

Rom. 13. 14.

Eph. 5. 3.

1. Pet. 2. 11.

2. Pet. 1. 4.